

культурологічного чи соціологічного, «... бо управлінець не тільки об'єктивно сприймає реальність, а й бачить тренди і володіє інструментами змін: великими – стратегічного калібру і малими – рівня проектного менеджменту» [3]). Ця проблема залишається відкритою й до нині, підсилена об'єктивним регресом економічного життя, превалюючи на сучасному етапі ідеології виживання. Не втручання К. Стеценка у культурну політику (як зрозуміло з передачі) зумовлене переконанням митця, що стратегія – це ідеологія панування.

Висновки. Підсумовуючи зазначимо, що розуміння стратегії як довгострокового напрямку розвитку культури, так би мовити, загальної програми організації соціокультурного простору потрібне на державному рівні не лише задля визначення курсу політичного спрямування. Саме культура визначає рамки можливого й неможливого, базові стратегії реалізації, тому вияв національних особливостей специфіки ефективного управління державою найперше мало б починатися з означення сутності культурної стратегії як системи національних загальнолюдських цінностей. Звідси, концептуальна праця К. Стеценка й досі не втрачає своєї актуальності та вартісності.

Список використаних джерел:

1. Ганжа, Л. (2008) Метафізика і стратегічний менеджмент об'єднуються (інтерв'ю з Кирилом Стеценком). *Сайт «Телекритика»*. 20 лютого. URL.: http://mincult.kmu.gov.ua/mincult_old/uk/publish/article/111929;jsessionid=CC88E8E5B18CC880E4FE0EFF8B54F.app1 (дата звернення: 24.01.2020).
2. Мінцберг, Г. (2018) *Анатомія менеджменту. Ефективний спосіб керувати компанією* / пер. з англ. Роман Корнута. Київ: Наш формат.
3. Доній, О. (2017) *Остання барикада. Передача КДРТПК*. 07 лютого. URL.: <http://www.youtube.com/watch?v=FQq5XzEQMoc&feature=youtu.be> (дата звернення: 24.01.2020).

СЛОВНИКОВИЙ ДИСКУРС ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Кремпова Лариса Олександрівна

викладач кафедри мовної підготовки

Запорізький державний медичний університет, Україна

Останнім часом у лінгвістичній літературі термін «дискурс» уживається досить широко, але часто без пояснення його змісту, пропонуються різні визначення і типології дискурсу, що базуються на різних підходах, що призводить до розмитості цього поняття. У контексті цієї роботи ми вважаємо за необхідне коротко розглянути поняття дискурсу в парадигмі словникової комунікації, показати співвідношення дискурсу з поняттям тексту, дати визначення словникового дискурсу.

Мета роботи полягає в дослідженні поняття словникового дискурсу у лінгвістиці.

Дискурс – це складне поняття, вивченню якого протягом другої половини ХХ ст. присвятили себе багато вчених, які працювали у сферах філософії, соціології, психології, лінгвістики тощо. Бурхливий розвиток наукових галузей, так чи інакше пов'язаних з питаннями дискурсу, призвів до значних розбіжностей думок усередині наукової спільноти. У сучасній лінгвістиці існують різні підходи до визначення дискурсу.

Теорія дискурсу бере свій початок у концепції Е. Бенвеніста, який розмежовував план дискурсу (discours) – мовлення, яке привласнюється [1].

Одним з перших поняття «дискурс» в лінгвістичний обіг увів З. Харріс. Для нього дискурс – це послідовність пропозицій, зв'язкова мова (усна або письмова), яка виходить за рамки одиничного речення і є культурно обумовленою [2]. У сучасній лінгвістиці дискурс розглядають як «суму загальноприйнятих типів усного та писемного мовлення» [3], «мова і текст» [4, 5], «соціальна взаємодія» [6, 7], «складна єдність форми, значення і дії», «комунікативна подія» [3], «висловлювання» [8], «Текст плюс ситуація» [9], «текст і контекст» [10] тощо.

Р. Якобсон стверджує, що дискурс – це «обмін висловлюваннями, при якому відбувається двосторонній ряд мовленнєвих подій, де учасники будуть постійно змінюватися ролями адресата і адресанта, залишаючись усередині своїх соціальних і ритуальних ролей і установок» [6]. Іншими словами, чи є дискурсом монолог, і, в цілому, як ставитися до таких понять як монолог, діалог і дискурс.

У сфері прагматики початковим було уявлення про текст як про повідомлення або мовний акт, залучений до комунікативного процесу [4].

Найбільший інтерес для нас становлять визначення, в межах комунікативно-діяльнісного підходу:

– «дискурс – це письмовий чи мовленнєвий вербальний продукт комунікативної дії» [1];

– «дискурс – це складне комунікативне явище, що включає поряд з текстом позамовні чинники, які впливають на його виробництво і сприйняття» [6];

– «дискурс – це комунікативна ситуація, що включає свідомість комунікантів (партнерів спілкування) і створюється в процесі спілкування текст» [3];

– «дискурс – це текст, занурений у ситуацію спілкування» [5];

– «дискурс – це зв'язий текст в сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними та іншими факторами, узятий в подієвому аспекті» [7];

– «дискурс – це комунікативна подія, що здійснюється в певному когнітивно і типологічно зумовленому комунікативному просторі» [5].

Ми вважаємо подібні визначення більш адекватними з тієї причини, що всі вони містять певний акт комунікації як основний фактор існування дискурсу і не звужують обсяг поняття. Дискурс в цих визначеннях розуміється не просто як усне мовлення або обмін висловлюваннями, тобто діалог, а і як щось, безпосередньо пов'язане з комунікацією. Однак це не знімає деяких суперечностей щодо того, чим саме є досліджувана сутність.

Тому дотримуючись точки зору перерахованих вище дослідників, ми пропонуємо визначати дискурс як складне комунікативне явище, що включає типізовану ситуацію соціальної взаємодії, учасників соціальної взаємодії, соціальні норми і конвенції, культурологічні уявлення і форми, що втілюються в процесі взаємодії в деяких лінгвістичних конструкціях і закріплюються в тексті.

Таким чином, дискурс почали розглядати як лінгвістичний складник комунікації, і, ширше — як мову (усну і письмову), занурену в комунікативний контекст.

З точки зору ілокутивної теорії Джон Остін, кінцевою метою реалізації будь-якого мовленнєвого акту є його перлокутивна мета – вплив на адресата. Людина, що знаходиться в соціумі, неминуче прагне впливати на обставини. Мовленнєвий вплив відіграє в комунікації основну роль і як посередник, і як самоціль.

З цього погляду, а також, досліджуючи словниковий дискурс, варто звернути увагу на спільні та відмінні риси дискурсу та тексту. Так, триада "текстотворення –

текст – текстова комунікація", за визначенням Т.В. Радзієвської, має «спільний знаменник» – поняття дискурсу [7].

На думку Ф. Бацевича, між текстом і дискурсом існують певні відмінності: текст – це ніби дискурс, який «зупинили», вилучивши його учасників та живі обставини; у тексті, на відміну від дискурсу, не виявляються паралінгвістичні засоби; текст – одиниця лінгвістичного аналізу, дискурс – комунікативного [4].

Під текстом розуміється саме конкретний, матеріальний об'єкт, що важливо для розрізнення категорій текст і дискурс [9].

Як на мікро-, так і на макрорівні словник можна розглядати як текст, ознакою якого є цілісність й структурованість (макроструктура словника); внутрішньо зв'язане ціле (мікроструктура словника). Однак розглядати словник виключно як текст не достатньо. Для цього виду видання на перший план виступає саме комунікативний елемент, притаманний власне дискурсу. Текстовий продукт перетворюється на процес отримання інформації адресатом, на противагу статичного тексту виступає динамічна словникова стаття, а актуальна для тексту змістова структура інтерактивується шляхом складної багаторівневої віртуальної структури самого словника, елементів навігації, системи позначок тощо.

Висновки. Таким чином, словниковий дискурс поняття ширше за словниковий текст. Нами дискурс на відміну від тексту розглядається у динаміці, із наявністю комунікантів. Цей підхід вкладається у структуру словникової комунікації, де, безумовно, наявний відправник повідомлення – комунікант та реципієнт, або комунікат – отримувач повідомлення безпосередньо шляхом взаємодії зі словниковою статтею. Словниковий дискурс є результатом процесу взаємодії у сучасному комунікативному середовищі та становить сукупність мовно-мисленнєвих дій комунікаторів як укладачів словника з одного боку і осмислення репрезентації картини світу адресатом – з іншого.

Список використаних джерел:

1. Корольов, І. (2012) Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві: визначення, структура, типологія. *Студія лінгвістики*, (6), 285-305.
2. Щербакова, О. Л. (2014) Дискурс і текст як об'єкти лінгвістики. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*, (2), 294-297.
3. Шепітько, С. (2014) Компоненти наукового дискурсу. *Філологічні науки & Наукові записки*, (89), 64 – 67.
4. Бацевич, Ф. С. (2004) *Основи комунікативної лінгвістики* (344 с.) Київ: Академія.
5. Прокопенко, В. В. Лінгвокомунікативні особливості дискурсу у сучасній мовознавчій науці. Вилучено із <https://core.ac.uk/download/pdf/12082037.pdf>.
6. Шевченко, І. В. (2014) Дослідження понять «дискурс» і «текст» у сучасній лінгвістиці. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*, (2), 284-287.
7. Гудзь, Н. О. (2012) Генезис поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці. *Наукові записки*, (105), 442–445.
8. Мойсеєнко, С. М. (2010) *Дискурс як комплексний феномен у мовознавстві. Актуальні проблеми філології та американські студії: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Т.2, 402 с.). 21-23 квітня 2010. Київ, Україна: Вид-во Європ. ун-ту.*
9. Колісник, Ю. (2010) Текст і дискурс: проблеми дефініцій. *Вісник Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Проблеми української термінології*, (675), 111–114.
10. Лех, О. С. Поняття дискурсу в сучасній лінгвістиці та лінгвістиці тексту. Вилучено із http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2009/Philologia/44919.doc.htm.